

Η Γ' ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΣΥΝΟΔΟΣ ΕΝ ΕΦΕΣΩ*

ΕΠΙ ΤΗ ΠΕΝΤΕΚΑΙΔΕΚΑΤΗ, ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΙ (43.-1931)

(Τέλος)

56. Ἡ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπελθοῦσα αὕτη συμφωνία, «αἱ διαλλαγαι» ἦτο ἀναμφιβόλως εἰς μὲν τὰ προσωπικὰ ζητήματα περιφανῆς νίκη τοῦ ἐπιπολαϊότερου διαχειρισθῆς τὸ περὶ «Θεοτόκου» ζήτημα ἐνώπιον τοῦ ἀμαυτοῦς πλήθους ἔπασσε θῦμα τῆς θαυμαστῆς περὶ τὸν χειρισμὸν τοιούτων ζητημάτων δεξιότητος τοῦ ἀσυγκρίτως ὑπερέτερου αὐτοῦ μεγάλου Κυρίλλου, οὗ τὴν πρόκλησιν ἀπερισκέπτως καὶ κούφως ἐδέχθη. Εἰς τὸ ζήτημα ὅμως τῆς διατυπώσεως τῆς δογματικῆς διαφορᾶς, τὴν νίκην ἐξησφάλισεν ὑπὲρ ἑαυτῆς ἡ ἀντιοχειακὴ θεολογία διὰ τοῦ Θεοδώρητου, ὅστις τὸ περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου δόγμα διετύπωσε σαφέστερον καὶ πληρέστερον, οὕτως ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Κύριλλος, ὅστις ἐν τῇ οὐσίᾳ ταῦτα ἐδίδασκε, δὲν ἀπέκρουσε τοιαύτας, πολεμηθείσας πρότερον ὑπ' αὐτοῦ, ἐκφράσεις: «δύο φύσεις» καὶ «ναὸς» (περὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως). Τὴν ἐν τούτῳ δ' ὑπεροχὴν τῆς ἀντιοχειακῆς θεολογίας ὑπὲρ τὴν ἀλεξανδρινὴν ἀπέδειξεν μετ' οὐ πολὺ ἡ φυσικὴ ἐξέλιξις τῆς κυριλλείου θεωρίας εἰς τὸν μονοφυσισμὸν τοῦ Εὐτυχοῦς καὶ τοῦ Διοσκόρου, ἀμέσου διαδόχου τοῦ Κυρίλλου, καὶ ἡ ἐπισημοτάτη ἐπικύρωσις τῆς διδασκαλίας τῆς Ἀντιοχείας ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐν Χαλκηδόνι οἰκουμενικῆς συνόδου, ἣτις ἐν τῷ ὄρω αὐτῆς περιέλαβεν αὐτολεξεί τὸν ἐξ Ἀντιοχείας ὑποβληθέντα τύπον συνδιαλλαγῆς, οὗ ἡ ὑπογραφή νῦν ἀπέδειξε καὶ τὴν δξύνοιαν τοῦ Κυρίλλου καὶ ἔσωσε τὴν παρὰ μικρὸν κινδυνεύουσαν ὀρθοδοξίαν αὐτοῦ. Ὁ Κύριλλος, προσχωρήσας εἰς τὴν περὶ ἐνανθρωπήσεως διατύπωσιν τῶν ἀντιοχέων, διὰ τοῦ μεγάλου αὐτοῦ θεολογικοῦ κύρους προσέδωκεν εἰς αὐτὴν ἔτι μεῖζον ἀξίωμα καὶ βαρῦτητα, ὥστε εὐκολώτερον νὰ ἐπιβληθῇ τῷ 451 εἰς ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν. Ἀδικοῦσι δὲ τὴν μνήμην τοῦ ἐπι-

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους σελ. 148.

σκόπου τῆς Ἀλεξανδρείας οἱ ὁμιλοῦντες σήμερον περὶ διπλοῦ Κυρίλλου, τοῦ ἐπισήμου δηλαδὴ τῶν *διαλλαγῶν* καὶ τοῦ ἀνεπισήμου καὶ *in-time*, ὡς λέγουσι¹. Τὴν ἐνότητα τοῦ Κυρίλλου ἠθισιάζουσιν ἐκείνοι τῶν νεωτέρων κατολικῶν τῆς Ρώμης, ὅσοι τὸν Δογματικὸν ὄρον τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου θεωροῦσιν ἀποκλειστικὸν ἔργον τοῦ πάπα Λέοντος τοῦ α΄., ἐνῶ καὶ αἱ περὶ δύο ἐν Χριστῷ φύσεων ἐκφράσεις τῆς πρὸς Φλαυιανὸν ἰὸν Κπόλεως ἐπιστολῆς αὐτοῦ καὶ αὐτὸς ὁ ὄρος τῆς συνόδου ἐκείνης εἶνε οὐδὲν ἄλλο ἢ ἀντιγραφὴ τοῦ τύπου τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ διαλλαγῶν, ὃν μετὰ πολλὴν συζήτησιν καὶ ἐξονύχισιν ὑπέγραψεν ὁ ἅγιος Κύριλλος, καὶ κατηγορηθεὶς ὑπὸ τῶν θερμοτέρων ἐκ τῶν ἐν Ἐφέσῳ ὁπαδῶν του, καὶ δὴ Ἀκακίου τοῦ Μελιτηνῆς καὶ ἄλλων, διὰ τὴν ὑποχώρησιν ἀπέναντι τῶν ἀντιπάλων, γενναίως ὑπερημύνθη ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ὑπέγραψεν, ὡς ὀρθοδόξου².—Μετὰ τὴν ἐπικύρωσιν τῆς συνδιαλλαγῆς, ἐν μέσῳ πανηγυρικοῦ περιβάλλοντος καὶ τῶν χειροκροτημάτων καὶ ἐπευφημιῶν τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Ἀλεξαν-

1. Duchesne III. p. 405. Τὸν Κύριλλον ἄλλως ἀδικεῖ καὶ ὁ Harnack λέγων ὅτι προέβη εἰς συμβιβασμὸν περὶ ζήτημα πεποιθήσεως δι' αὐτόν, ἀποδείξας ὅτι πάντες οἱ ἐπίσκοποι ὑποχωροῦσι πρὸ τοῦ κινδύνου νὰ στερηθῶσι τῆς δυνάμεως καὶ ἐπιρροῆς αὐτῶν. (Lehrbuch d. Dogmengeschichte II, 366). Ὁ Κύριλλος ὁμοῦς οὐδὲν ἐθυσίασε κατ' οὐσίαν ἐκ τῆς περὶ ἐνανθρωπήσεως διδασκαλίας του, καὶ μόνον προσεχώρησεν εἰς σαφεστέραν αὐτῆς διατύπωσιν ὑπὸ τῶν ἀντιοχέων θεολόγων, οἵτινες διὰ τῶν ἐπανελημμένων ἐπισήμων καὶ ἀνεπισήμων ἐρμηνειῶν καὶ «ἐπιλύσεων» καὶ ἀποκρίσεων εἰς τὰς κατὰ τῶν «κεφαλαίων» του ἐπικρίσεις τοῦ Κυρίλλου ἐπέισθησαν ὅτι ὑπὸ τὴν «ἐνωσιν» τῶν δύο φύσεων δὲν ἐδέχετο κραῖσιν ἢ φυρμὸν καὶ σύγχυσιν αὐτῶν εἰς μίαν φύσιν. Ὁ Καισαρείας Ἀρέθας (907) σχολιάζων τὰ συγγράμματα τοῦ Κυρίλλου καὶ δὴ καὶ τοὺς «ἀναθεματισμοὺς» καὶ τὴν τούτων ἀπολογία κατὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοδορητοῦ ἀνασκευῆς αὐτῶν, ἐπικρίνει τὸν ἐπ. Ἀλεξανδρείας, ὡς ἐν τοῖς πλείστοις συμπίπτοντα πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Θεοδορητοῦ, ἀλλὰ διὰ λόγους ἀμύνης πολλαχοῦ διασπρόσφοντα τὰς παρατηρήσεις τοῦ ἐπισκόπου Κύρου (Schwartz I, 6, p. 112—143).

2. Mansi V. c. 309—325; 344—348 καὶ 348—352. Ἡ τοῦ Κυρίλλου ἐκφυλακτικότης περὶ τὴν διατύπωσιν τῶν ὄρων τῆς διαλλαγῆς καὶ ἡ υπεράσπισις αὐτῆς συντελεσθεῖσης ὀφείλεται καὶ εἰς τὴν περὶ τὸ ἔργον τοῦτο δημοουργίαν ἀνεξηγήτου θορύβου τινῶν τῶν πρὸ μικροῦ συνεργατῶν αὐτοῦ ἐν Ἐφέσῳ, ἐν οἷς καὶ τοῦ λεγάτου Φιλίππου, περὶ οὗ ἐλέγχετο ὅτι ἔγραψεν ἐπιστολὴν δηλοῦσαν ὅτι ὁ πάπας Κελεστίνος δῆθεν δυσηρεστήθη ἐπὶ τῇ καταδίχῃ τοῦ Νεστορίου· ἐπὶ δ' ἐφέρετο πλαστὴ ἐπιστολὴ αὐτοῦ τοῦ Κυρίλλου, δῆθεν μετανοοῦντος ἐπὶ τοῖς ἐν Ἐφέσῳ πεπραγμένοις. Τούτων μνημονεύει αὐτὸς ὁ Κύριλλος ἐν τῇ πρὸς Ἀκάκιον τὸν Μελιτηνῆς ἐπιστολῇ, ἐνθ' ἀνωτέρω.

δρείας ὑπὲρ τοῦ μεγάλου αὐτῶν ἐπισκόπου, ὁ Ἐμέσης Παῦλος ἐπ' Ἐκκλησίας ὁμιλήσας ἀνήγγειλε τὴν συνδιαλλαγὴν καὶ ἔπλεξε τὸ ἐγκώμιον τοῦ Κυρίλλου, ὅστις ἀναπέδωκε τὰ ἴσα, ἐπαινέσας τὸν ζῆλον τοῦ ἐπισκόπου Ἐμέσης ἐν τῷ ἔργῳ τῆς συμφωνίας¹.—Ὅτε δὲ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Κυρίλλου, ἡ ἀναγγέλλουσα τὴν ἐπελθοῦσαν διαλλαγὴν, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀντιοχειακοῦ τύπου τῆς περὶ ἐνανθρωπήσεως διδασκαλίας, ἐκομίσθη εἰς Ἀντιόχειαν, προκάλεσεν ἀνυπόκριτον χαράν. Ταύτην δὲ διερχομένην ὁ Ἰωάννης ἔγραψε πρὸς τε τὸν αὐτοκράτορα καὶ πρὸς τοὺς προϋσταμένους τῶν ἐκκλησιαστικῶν διοικήσεων, ἐν οἷς καὶ πρὸς τὸν νεωστὶ τότε ἐκλεγέντα διάδοχον τοῦ Κελεστίνου πάπαν Εὐστόν τὸν γ' (432—440), ἀναγγείλας καὶ πρὸς αὐτὸν τὴν ἀξιώσει τοῦ βασιλέως καὶ κατόπιν ἀμοιβαίων ἐξηγήσεων μετὰ τοῦ ἐπ. Ἀλεξανδρείας ἐπελθοῦσαν εἰρήνην ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, διὰ τῆς παραδοχῆς «τῆς παρ' ἡμῖν ἐκθέσεως» ὡς «ὁμογνώμονος τῇ τῶν πατέρων πίστει», καὶ ὅτι ταύτην πρέπει νὰ μάθῃ καὶ ὁ ἀποστολικὸς τῆς Ρώμης θρόνος «ὡς πατρῶαν οὔσαν»· διὰ τοῦτο δὲ καὶ παρεμβάλλει ὁ Ἀντιοχείας τὴν ὁμολογίαν ταύτην εἰς τὴν πρὸς τὸν πάπαν ἐπιστολήν. Εὐνόητος δ' εἶνε ἡ παρατήρησις αὕτη τοῦ Ἰωάννου, ἀποκαθιστῶσα τὰ ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ Κελεστίνου ἐν Ρώμῃ ἀποφάσεως μέχρι τοῦ τέλους τῶν ἐν Ἐφέσῳ ἐργασιῶν τῆς Συνόδου συγκεχυμένα πράγματα. Ἡ ἐν Ρώμῃ καταδίκη τοῦ Νεστορίου τῷ 430 δὲν περιεῖχον οὔτε τὴν καταδικασθεῖσαν αὐτοῦ διδασκαλίαν οὔτε τὴν πιστευτέαν ὀρθόδοξον· ἡ ὡς τοιαύτη ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Κυρίλλου «Καταφλυαροῦσι» ἐκτεθεισα καὶ ἐν τῇ ἀποφάσει τῆς αἰγυπτιακῆς συνόδου «τοῦ Σωτήρος» ἐπαναληφθεῖσα διδασκαλία, ἣς ὁμως ἐπεσκοτίσθη διὰ τῶν δώδεκα «κεφαλαίων» καὶ ἐπολεμήθη ἐν Ἐφέσῳ καὶ Χαλκηδόνι ὑπὸ τῶν Ἀνατολικῶν, διετυπώθη νῦν κατὰ τὰ ἐν Ἀντιοχείᾳ πιστευόμενα καὶ ἐγένετο δεκτὴ καὶ ὑπὸ τοῦ Κυρίλλου, ὅστις πρὸ μικροῦ ἔτι, συμπαραστατούμενος καὶ ὑπὸ τῶν ῥωμαίων λεγμάτων, κατεπολέμησεν αὐτήν. Ἀνάγκη ὅθεν νὰ μάθῃ ὁ πάπας καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ὅτι «ἡ πατρῶα πίστις» καὶ διὰ «τὸν ἀποστολικὸν ἐκεῖνον θρόνον» εἶνε αὕτη, ἡ νῦν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπογραφείσα καὶ ὑπὸ τοῦ ἐν Ἐφέσῳ «τὸν τόπον διέποντος τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου τῆς Ῥωμαίων Ἐκκλησίας». Μεθ' ὃ ὁ Ἀντιοχείας ἐπάγεται: «Δεξαμένη οὖν ἡ σὴ ὁσιότης ταῦτα ἡμῶν τὰ γράμματα ἀνυμνεῖτω τὸν Θεόν, ὃς παρ' ἐλπίδα πᾶσαν καὶ προσδοκίαν ἀνθρωπίνην, σπουδῆ καὶ φροντίδι περιτὰς ἐκκλησίας τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων, συ-

1. Mansi V. c. 293—301.

νήθως ταῖς ἑαυτοῦ Ἐκκλησίαις ἐβράβευσε τὴν εἰρήνην»¹. Περὶ δὲ τοῦ ἐπιβληθέντος ὅρου τοῦ συμβιβασμοῦ ὡς πρὸς τὰ προσωπικὰ ζητήματα, ὁ Ἀντιοχείας ἔγραψε καὶ ὑπὸ τύπον ἐγκυκλίου σύντομον ἐπιστολὴν, ἀνακοινώσας πρὸς τοὺς Ρώμης Ζύστον, Ἀλεξανδρείας Κύριλλον καὶ Κπόλεως Μαξιμιανόν, ὅτι διὰ τὴν ἔνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν, κατ' ἐπιθυμίαν τοῦ αὐτοκράτορος, δέχεται τὴν καταδίκην τοῦ Νεστορίου καὶ κοινωνεῖ τοῖς ὀρθοδόξοις ἐπισκόποις, διότι αἱ ἐκκλησίαι τῆς Ἀνατολῆς τὴν ὀρθὴν πάντοτε καὶ ἀβέβηλον εἶχον πίστιν, ὡς καὶ αἱ τῶν τριῶν ἄλλων θρόνων· συναινεῖ δὲ καὶ εἰς τὴν χειροτονίαν τοῦ Μαξιμιανοῦ καὶ εἶναι κοινωνικὸς πρὸς πάντας τοὺς ἀπανταχοῦ ὀρθοδόξους ἐπισκόπους, «ὅσοι τὴν ὀρθόδοξον καὶ ἀμώμητον ἔχουσι πίστιν»². Ἡ καταδίκη τοῦ Νεστορίου ἐνταῦθα γίνεται δεκτὴ διὰ γενικῶν ἐκφράσεων καὶ ὡς εἰπέ τις³ μετὰ φειδοῦς διὰ τὸν «φίλον» πρῶτον ἐπίσκοπον τῆς πρωτεύουσας· ἀλλ' ἡ οὐσία τῆς καταδίκης οὐδόλως ἐκ τούτου μειοῦται, τοῦ Ἰωάννου δηλοῦντος ὅτι προσχωρεῖ εἰς τὰ ἐν Ἐφέσῳ περὶ Νεστορίου ἀποφασισθέντα, ὡς τοῦτο ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ καὶ πάντων τῶν Ἀνατολικῶν ἐγγράφως ἐδήλωσεν ὁ Ἐμέσης⁴. Ὁ δὲ Θεοδώρητος, ὅστις διεξήγαγε τὸ μέγιστον μέρος τοῦ ἀγῶνος πρὸς διαφώτισιν καὶ τελικὴν διατύπωσιν τῆς δογματικῆς διαφορᾶς, ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὸν Ἀντιοχείας ἐπιγραμματικώτατα ἀπετύπωσε τὴν ἱκανοποίησιν αὐτοῦ, ἐπὶ τῇ ἐπικρα-

1. Schwartz I, 1, 3. p. 158—160. Γράφει δὲ πρῶτος ὁ Ἀντιοχείας πρὸς τὸν ἄρτι ἐκλεγέντα Ζύστον «ὄθουμένος», ὡς λέγει, ἐκ τῆς σπουδαιότητος τοῦ γεγονότος τῶν «διαλλαγῶν» πιθανώτατα δὲ ἵνα διευκολύνῃ αὐτὸν εἰς τὴν πρὸς τὸν Ἰωάννην ἐπικοινωνίαν, διὰ τῆς ἀποστολῆς τῶν «ἐξ ἔθους συνοδικῶν» ἀγγελτηρίων τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ· διὰ τοῦτο καὶ ἀναβάλλει μέχρι τότε «ἀποπληρῶσαι τὰ εἰς τιμὴν συντελοῦντα τῆς ἀδελφικῆς παρὰ Θεοῦ διαθέσεως». Καὶ ἐνταῦθα σημειωθῆτω ἡ ἀπουσία πάσης οἷας δήποτε ἐκφράσεως ἐξαιρετικῆς τιμῆς πρὸς τὸν πάπαν, ὑπὸ τὴν ἐννοίαν ἐξαρτήσεως ἢ δικαιοδοσίας.

2. Mansi V. c. 285· «διὰ τὸ τὰς παρ' ἡμῖν (τοῖς Ἀνατολικοῖς) ἐκκλησίαις τὴν ὀρθὴν αἰεὶ καὶ ἀβέβηλον ἐσχηκέναι πίστιν, καθ' ἃ καὶ ἡ ὑμετέρα οὐσιότης. Συναινοῦμεν δὲ καὶ τῇ χειροτονίᾳ τοῦ οὐσιωτάτου.. τῆς Κπολιτῶν ἀγίας Ἐκκλησίας ἐπισκόπου Μαξιμιανοῦ καὶ κοινωνικοὶ ἐσμεν πᾶσι τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐπισκόποις, ὅσοι τὴν ὀρθόδοξον καὶ ἀμώμητον ἔχουσι καὶ τηροῦσι πίστιν».

3. Duchesne III. p. 379 note 1, ὅστις παρατηρεῖ ὅτι ὁ Ἀντιοχείας δὲν λέγει οὔτε ὅτι ὁ Νεστόριος ἦτο αἰρετικὸς οὔτε διατι ἦτο τοιοῦτος Ἀλλὰ μῆτοι τοιοῦτό τι περιεῖχεν ἢ ἐπιστολὴ τοῦ Κελεστίνου πρὸς διέτις, ἢ ἀναγραφίλασα τὴν ἐν Ρώμῃ καταδίκην αὐτοῖ;

4. Mansi V. c. 288.

τήσει τῆς ἀντιοχειακῆς θεολογικῆς ἀκριβείας, ἣς αὐτὸς ἦτο ὁ κυριώτατος σημαιοφόρος, γράψας: «Ἐν κοινῷ ἀναγνόντες τὰ ἀγύπτια γράμματα καὶ ἐξετάσαντες αὐτῶν ἀκριβῶς τὴν διάνοιαν εὗρομεν σύμφωνα τοῖς ἀφ' ἡμῶν εἰρημένοις τὰ ἐκείθεν ἐπεσταλμένα καὶ ἀντικρυς ἐναντία τοῖς δώδεκα κεφαλαίοις... Ἐκεῖνα μὲ γὰρ εἶχε σαρκικῶς σάρκα γεγονότα τὸν ἐκ Θεοῦ Λόγον καὶ καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν καὶ σύνοδον καθ' ἔνωσιν φυσικὴν καὶ τὸν Θεὸν Λόγον πρωτότοκον ἐκ νεκρῶν γεγεννημένον· ἀπηγόρευε δὲ καὶ τῶν περὶ Κυρίου φωνῶν τὴν διαίρεσιν.. Τὰ δὲ νῦν ἐπεσταλμένα τῇ εὐαγγελικῇ εὐγενεῖα καλλύνεται. Θεὸς γὰρ τέλειος καὶ ἄνθρωπος τέλειος ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀναδείκνυται ἐν αὐτοῖς καὶ φύσεις δύο κ.ι. τούτων ἔνωσις ἀσύγχυτος, οὐ κατὰ κρᾶσιν καὶ φυρμόν, ἀλλ' ἀπορρήτως καὶ θεοπρεπῶς γενομένη καὶ τῶν φύσεων τὰς ιδιότητας ἀκρατεῖς διαφυλάξασα καὶ ἀπαθῆς μὲν ὁ Θεὸς Λόγος καὶ ἄτρεπτος, παθητὸς δὲ ὁ ναὸς καὶ τῷ θανάτῳ πρὸς ὀλίγον παραδοθεὶς καὶ πάλιν τῇ δυνάμει τοῦ ἐνωθέντος Θεοῦ ἐγεσθῆς· καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐκ ἐξ Υἱοῦ ἢ δι' Υἱοῦ τὴν ὑπαρξιν ἔχον, ἀλλ' ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, ἴδιον δὲ τοῦ Υἱοῦ ὡς ὁμοούσιον ὀνομαζόμενον. Ταύτην τὴν ὀρθότητα ἐν τοῖς γράμμασι θεασάμενοι, ἐναντίαν ἐκ διαμέτρου τοῖς πρότερον γραφῆσιν εὐρόντες, ὑμνήσαμεν τὸν τὰς ψελλιζούσας γλώσσας ἰατρούοντα καὶ τὸν ἀπηγῆ φθόγγον εἰς ἠγῆν ἠδεῖαν μεταρρυθμίζοντα»¹.

57. Ἡ οὕτως ἐπελθοῦσα δι' ἀλλαγῆ, δι' ἣς περιεσώθη τὸ τοσοῦτον ἀτελῶς ἐν Ἐφέσῳ διεξαχθὲν ἔργον τῆς οἰκουμενικῆς Συνόδου, διεφώτισε καὶ ἔλυσε πάντως τὸ κυριώτατον χριστιανικὸν ζήτημα, τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου, πρὸς τὸ ὁποῖον ἀρρηκτικῶς συνδέεται τὸ τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς συμμετοχῆς αὐτοῦ ἐν τῷ ἔργῳ τῆς σωτηρίας. Καὶ ἡ ἀνακίνησις καὶ ἡ λύσις τοῦ ζητήματος τούτου εἶνε ἔργον τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφικῆς σκέψεως. Ἄλλ' αὕτη ἐξ ἀντιθέτων ἀφορωμένη ἀρχῶν ἐν τῇ εἰσέτι νεοπλατωνίζουσῃ Ἀλεξανδρεῖα

1. Migne t. 83. c. 1484. Ἡ εἰλικρίνεια, μεθ' ἣς νῦν, ἔστω καὶ μετὰ τινος τόνου προσωπικῆς ἱκανοποιήσεως, ἀποφαίνεται ὁ Θεοδώρητος, ἀποδεικνύει ἀστήρικτα τὰ ὑπὸ τοῦ A. d' Alès γραφέντα ὅτι ἡ τελικὴ διατύπωσις δὲν ἤρесе καὶ εἰς τὸν Θεοδώρητον, δῆθεν ἐπιδιώκοντα βλακῶδες καὶ χιμαιρικὸν πρόγραμμα. νὰ διασώσῃ δηλ. τὸν τύπον τῆς ἐνώσεως, οὐ τὴν σπουδαίαν σημασίαν ἀνεγνώριζεν, ἀπὸ τῶν μέτρων, τὰ ὅποια ἐλήφθησαν κατὰ τῶν προσώπων» (Le dogme d' Ephèse p. 303 - 305). Ἐν τούτοις εἶνε μεμαρτυρημένον, ὅτι μετὰ τὴν ἐν Χαλκηδόνι ἀποτυχίαν (481) ὁ Θεοδώρητος προσεπάθησε νὰ πείσῃ αὐτὸν τὸν Νεστόριον νὰ δεχθῆ τὰς διαλλαγὰς καὶ τὴν ὀρθοδοξίαν τοῦ Κυρίλλου. Schwartz I. 4, 2. p. 151.

καὶ τῇ μετρίως ἀριστοτελιζούσῃ Ἀντιοχείᾳ, προσκρούσασα εἰς τὸ κατ' οὐσίαν ἀκατάληπτον τοῦ πράγματος, τὴν ἐν τῷ Χριστῷ, ὡς ἐνὶ προσώπῳ, συνύπαρξιν καὶ σχέσιν δύο ὅλως διακεκριμένων φύσεων, τῆς θείας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης, ἀνωμολόγει μὲν τὴν ἀδυναμίαν νὰ διατυπώσῃ ταῦτα διὰ λόγου—καὶ ὁ Κύριλλος καὶ οἱ ἀντιοχεῖς ἐχαρκτήριζον ἐξίσου τὴν ἔνωσιν «ἀρρητον» καὶ «ἀπόρρητον»¹—ἀλλ' ἐκ φόβου ἐπανόδου εἰς καταδικασθείσας ἤδη αἰρέσεις, οἷαι Παύλου τοῦ Σαμοσατέως, Φωτεινοῦ καὶ Ἀπολλιναρίου, ἐπεζήτηε ὁμογλωσσικὴν ἀκριβολογίαν περὶ τὴν διατύπωσιν τοῦ πράγματι «ἀρρητου». Οἱ φρονιμώτεροι καὶ πρακτικώτεροι τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν καὶ πρότερον, ἐπὶ ἓνα περίπου αἰῶνα, ἐπὶ τῇ ἀκοῇ τῆς δημοσίᾳ χρήσεως τῆς λέξεως «Θεοτόκος», εἶχον πάντως ἀφορμὴν νὰ ἐπιληφθῶσιν τούτου τοῦ ζητήματος, τὸ ὁποῖον ἀνεκίνει αὐτὴ ἀκουομένη. Ἄλλ' ἢ πικρὰ πείρα τῆς δημοσίᾳ συζητήσεως λεπτῶν θεολογικῶν ζητημάτων, ἀποληξάσης πάντοτε εἰς δεινὴν ταραχὴν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ 318, ἀπέτρεπεν αὐτοὺς νὰ ἐξαπολύσωσι νέας κατὰ τὰς Ἐκκλησίας θυέλλας. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος εἰς τὴν πλουσιωτάτην αὐτοῦ ἐρμηνευτικὴν καὶ ὁμιλητικὴν καὶ ἄλλην παραγωγὴν οὐδ' ἅπαξ ἐχρησιμοποίησε τὴν λέξιν «Θεοτόκος», οὐδεὶς ὁμοῦ διὰ τοῦτο δύναται νὰ κατηγορήσῃ αὐτοῦ νεστοριανισμόν ἢ ἐπιρροὴν τοῦ οἰκειοτάτου αὐτῷ Θεοδώρου τοῦ Μοψουεστίας ἢ καὶ Διοδώρου τοῦ Ταρσοῦ. Τοῦ Θεοδώρου, οὗ ἡ ἐπὶ τὸν Νεστόριον ἐπιρροὴ θεωρεῖται ὑπὸ πολλῶν ἀναμφισβήτητος, καὶ ὁ Κύριλλος καὶ ἡ ἐν Ἐφέσῳ σύνοδος ἐφείσθησαν, μὴ ὑποβαλόντες καὶ αὐτὸν εἰς τὸ κατὰ τοῦ Νεστορίου ἀνάθεμα, καίτοι τὸ κατὰ τὴν 22 ἰουλίου καταδικασθὲν σύμβολον, δι' οὗ εἰσηγήσει τῶν νεστοριανῶν οἱ τεσσαρεσκαδικακίται καὶ ἄλλοι αἰρετικοὶ ἢ σχισματικοὶ προσερχόμενοι ἐγένοντο δεκτοὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, αὐτοῦ κυρίως ἔργον ἐθεωρήθη². Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν προύκειτο περὶ ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων καὶ ῥητορικῶν ὄγκου καὶ λεκτικῆς μεγαλοπρεπείας, ἡ χρῆσις τοῦ ὄρου «Θεοτόκος» δὲν κατακρίνεται, καὶ ὡς προσφύεσθαι λέγει ὁ Θεοδώρητος «εἰ πανηγυρικῶς τις λέγειν ἐθέλοι καὶ ὕμνους ὑφαίνειν καὶ ἐπαίνους διεξίναμι καὶ βούλεται τοῖς σεμνοτέροις ὀνόμασιν ἀναγκαίως κερῆσθαι, οὐ δογματίζων, ὡς ἔφην,

1. Κυρίλλου ὁμιλ. 21=Migne 77 c. 1120 καὶ ἐπιστ. 2 πρὸς Νεστόριον «Καταφλαραοῦσι». Mansi V. c. 90 κ. ἐξ. Ἰσιδώρου Πηλουσιώτου ἐπιστ. I, 328 «τῆς ἡμετέρας διανοίας καὶ γλώσσης ἀνώτερόν ἐστι τὸ μυστήριον τῆς τοῦ Κυρίου σαρκώσεως». Πρόβλου Κπόλεως λόγος εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν, Mansi IV. c. 577.

2. Κυρίλλου ἐπιστ. 72=Migne 77 c. 345.

ἀλλὰ πανηγυρίζων καὶ θαυμάζων ὡς οἶόν τε τοῦ μυστηρίου τὸ μέγεθος, ἀπολαυέτω τοῦ πόθου καὶ τοῖς μεγάλοις ὀνόμασι κεχρησθῶ καὶ θαυμαζέτω· πολλὰ γὰρ τοιαῦτα παρὰ τοῖς ὀρθοδόξοις διδασκάλοις εὐρίσκομεν»¹. Ὅτε ὁμοῦ ἐτέθη ζήτημα περὶ τῆς δογματικῆς σημασίας τοῦ εἰρημένου ὄρου καὶ προέβησαν εἰς μέσον δύο ἀντίθετοι θεωρίαι καὶ ἐρμηνεῖαι αὐτοῦ, ἀπέβη ἀναγκαῖα ἡ ἀκριβῆς διατύπωσις τοῦ δόγματος τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ θείου Λόγου. Θὰ κατωρθοῦτο δὲ τοῦτο πάντως εὐκόλως, ἂν μὴ εἰς τὴν συζήτησιν ἀνεμειγνύοντο τὰ προσωπικὰ συμφέροντα τοῦ Νεστορίου καὶ τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ ἐν Κπόλει καὶ τοῦ Κυρίλλου ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τὰ ὁποῖα συνεσκότισαν σπουδαίως τὸ ζήτημα. Τοῦτο δ' ἀπεδείχθη ἐκ τῆς ὅλης ἐξελίξεως τῶν συνοδικῶν ἐργασιῶν, αἵτινες περιορίσθησαν εἰς τὴν καταδίκην μόνον τοῦ Νεστορίου καὶ τὴν ἀθώωσιν τοῦ Κυρίλλου, ἀλλ' ἄνευ ἐξετάσεως κατ' ἀντιμωλίαν τοῦ ἐπιδίκου ζητήματος καὶ ἄνευ διατυπώσεως τῆς πιστευτέας διδασκαλίας. Τὸ τελευταῖον δὲ τοῦτο ἐπετεύχθη μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς Συνόδου καὶ μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἀποδείξεως τοῦ αὐτοκράτορος, μόνον δι' ἰδιωτικῆς συνεννοήσεως καὶ ἐκατέρωθεν δοθεισῶν ἐξηγήσεων. Ἡ δὲ τελικὴ διατύπωσις τοῦ δόγματος, καθ' ἣν ἐπεκράτησεν ἡ ἀντιοχειακὴ θεολογικὴ σκέψις, ἀπέδειξεν ὅτι οὐσιώδης διαφορὰ μεταξὺ Ἀντιοχείας καὶ Κυρίλλου περὶ τοῦ ἐπιδίκου ζητήματος δὲν ὑπῆρχεν, ὅτι δὲ ὁ Νεστόριος, ὃν οἱ Ἀντιοχεῖς ἐδέχοντο ὡς ὀρθόδοξα περὶ ἐνανθρωπήσεως πιστεύοντα, ἔπεσε θῦμα τῆς προφανοῦς αὐτοῦ ἐπιπολαιότητος καὶ ἀμετροεπειείας. Διότι βραδύτερον, ὅτε ἐξωρίσθη εἰς τὴν ὄασιν τῆς Λιβύης² καὶ ἐπὶ δέκα καὶ πέντε ἔτη παρακολουθήσας

1. Θεοδωρήτου ἐπιστ. πρὸς ἐν Εὐφρατησίᾳ κτλ. μονάζοντας Mansi t. V. c. 1024—1038.

2. Ἡ ἐξορία αὕτη ἐγένετο μόλις τῷ 436 (Cod. Théol. XVI, 5, 66) μέχρι τοῦ 435 παρέμενε εἰς τὴν παρὰ τὴν Ἀντιόχειαν μονὴν τοῦ λόγος δὲ τῆς ἐκεῖθεν ἀπομακρύνσεώς του εἰς τὴν Ὀασιν εἶνε πάντως ἢ μετὰ τὰς «διαλλαγὰς» τοῦ 433 ἀναθάρρησις αὐτοῦ τε καὶ τῶν φίλων (Θεοδωρήτου, κόμιτος Εἰρηναίου, ἐν τῷ μεταξὺ ζωνηῶς, φαίνεται, ἐργασθέντος ὑπὲρ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς περὶ Νεστορίου ἀληθείας), πρὸς ἀνατροπὴν τῶν κατ' αὐτοῦ ἐν Ἐφέσῳ γενομένων. Τὴν ἐξορίαν ταύτην ἀποδίδουσι οἱ κατολικοὶ εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ Κελεστίνου, ἐπὶ τῇ βάσει φερομένης ἐπιστολῆς τούτου πρὸς τὸν Θεοδόσιον καὶ ἑτέρας πρὸς τοὺς χειροτονήσαντας τὸν Μαξιμιανόν, ἀπὸ 15 μαρτίου 432 (Jaffe n. 385 πρβλ. καὶ Schwartz Neue Actenstücke s. 4h—41). Λόγοι ἑσπετέριοι καὶ ὅτι αἱ ἐπιστολαὶ αὗται, γραφείσαι περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 432 δὲν ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν ἐν Κπόλει, τῆς ἐξορίας διαταχθείσης μετὰ τρία ὄλα ἔτη, ἀποδεικνύουσι τὰς ἐπιστολάς ταύτας πλαστάς. Ὁ Duchesne. III. p.

τὴν περαιτέρω ἐξέλιξιν τῆς δογματικῆς περὶ ἐνανθρωπήσεως διδασκαλίας, ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τῆς ἀπὸ τοῦ κόσμου μονώσεως ἀνεσκόπησε τὰ γενόμενα, ὁ Νεστόριος προσήρμοσε τὰς περὶ τοῦ δόγματος πεποιθήσεις αὐτοῦ πρὸς τὴν ἐν ταῖς «διαλλαγαῖς» διατύπωσιν αὐτοῦ, μετὰ δὲ τὴν ἐν Ἐφέσῳ ληστρικὴν σύνοδον τοῦ 449 ἐθεάωρησεν ἑαυτὸν ἐντελῶς ἱκανοποιημένον, ὡς ἔδειξε τοῦτο διὰ μακρᾶς Ἀπολογίας, ἣτις μετὰ τινων μεταγενεστέρων προσθηκῶν¹ ἀπετέλεσε τὸ Βιβλίον Ἡρακλείδου τοῦ Δαμασκηνοῦ, περισωθὲν ἐν συριακῇ μεταφράσει². Ἐν αὐτῷ εὐρίσκομεν τὸν αὐτὸν ἀπρόσεκτον Νεστόριον, ὅστις παραλλήλως πρὸς τὴν ὀρθὴν περὶ δύο φύσεων διδασκαλίαν ἐγκατασπεῖρει καὶ φράσεις διφορούμενας, αἵτινες μονομερῶς λαμβανόμεναι εὐκόλως παρερμηνεύοντο ὑπὸ τῶν πολεμίων αὐτοῦ. Διακρίνων δύο τελείας φύσεις ἐν τῷ Χριστῷ ὡς ἐνὶ προσώπῳ, ὁμολογεῖ τοῦτον «ἓνα Υἱόν, ἓνα Κύριον, ἓνα Χριστόν», οὐχὶ δύο, ὡς κατηγοροῦσαν αὐτὸν οἱ περὶ τὸν Κύριλλον· ἀρνεῖται ὅμως νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸν ὄρον «γέννησις» ἐκ τῆς Παρθένου, εἰς τὴν ἐν τῷ Χριστῷ θεῖαν οὐσίαν καὶ φύσιν, ἣτις καὶ μετὰ τὴν ἐν τῷ Χριστῷ ἔνωσιν δὲν ἔπαυσε διατηροῦσα ἀκεραίας τὰς θείας αὐτῆς ιδιότητας, αἵτινες διὰ τοῦτο δὲν δύνανται νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τὸν νόμον τῆς κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν γεννήσεως. Κατὰ τᾶλλα ὁ Νεστόριος ἀφηγεῖται τὰ πράγματα ὡς καὶ αἱ ἄλλαι ἔγκυροι πηγαί. Κατηγορεῖ ὅμως τοῦ Θεοδοσίου ἀνελικρίνειαν πρὸς αὐτόν· τοῦ Κυρίλλου ὡς τὰ πάντα πράξαντος ἐκ πάθους κατ' αὐτοῦ καὶ ἴν' ἀποφύγη τὴν ἰδίαν διὰ τὰ «Κεφάλαια» καταδίκην· τῶν «Ἀνατολικῶν» ἀπροκαλύπτως ὑπεραμύνεται· τὸν δὲ Κπόλεως Φλαυϊανὸν καὶ τὸν Ρώμης Λέοντα τὸν α'. ἀνακηρύττει ὁμοδόξους πρὸς ἑαυτόν, ὡς καταδικάσαντας τὸν Εὐτυχῆ, ἀνέκαθεν

383, καὶ Batiffol ἐν. *Siège apost.* p. 394—395 καὶ Πίος ια'. θεωροῦσιν αὐτὰς γνησίας.

1. Π. χ. τῆς εἰδήσεως περὶ προσεχοῦς ἐπιδρομῆς τῶν Οὐννων κατὰ τῆς Ρώμης καὶ τῆ· κατ' αὐτὴν πολιτείᾳ τοῦ Λέοντος α'. (p. 331)

2. Ἐξεδόθη ὑπὸ πλαστὸν ὄνομα, διὰ τὸ περὶ ἐξαφανίσεως πάντων τῶν συγγραμμάτων τοῦ Νεστορίου βασιλικὸν διάταγμα. Ἐκ δὲ τοῦ μόνου ἀνευρεθέντος χειρογράφου συριακῆς αὐτοῦ μεταφράσεως μεταφράσθη ἀγγλιστί (1905) καὶ γαλλιστί (1909) καὶ ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ F. Nau (1910) μετὰ 3 παραρτημάτων: τριῶν ὁμιλιῶν τοῦ Νεστορίου εἰς τοὺς πειρασμοὺς τοῦ Κυρίου (p. 335—358)· μεταφράσεως τῆς δῆθεν ἐπιστολῆς αὐτοῦ πρὸς Κοσμᾶν ἐξ Ἀντιοχείας (p. 361—366)· τῆς γνωστῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἐπιφανίου, ἀρχιεπισκόπου καὶ συγκέλλου τοῦ Κυρίλλου, περὶ τῶν ἐξ Ἀλεξανδρείας (:) δόξων πρὸς ἐν Κπόλει μεγιστᾶνας (p. 367—369), καὶ ὑποτιθεμένης ἐπιστολῆς τοῦ Νεστορίου πρὸς τοὺς κατοικοῦς Κπόλεως (p. 370—377.).

διδάξαντα τὸν μονοφυσισμόν, καθ' οὗ αὐτὸς ἐξεγερωθεὶς ἔπεσεν ἄδικον θῦμα τοῦ μέγα ἰσχύοντος αἰρετικοῦ ἐκείνου¹.

58 Ὁ δ' ἅγιος Κύριλλος, μετὰ τὰ «διαλλαγὰς» τοῦ 433, εἶδεν ἑαυτὸν ἐγκαταλειπόμενον ὑπὸ τινων ζηλωτῶν αὐτοῦ ὀπαδῶν, ὧν τινες ψευδῶς παρέστησαν τὰ γενόμενα ἢ καὶ διέδιδον πολλὰ δυσμενῆ κατ' αὐτοῦ, ὧς εὐκόλως ὑποχωρήσαντος καὶ περιελθόντος εἰς προφανῆ πρὸς ἑαυτὸν ἀντίφασιν². διεδόθη δ' ἐν Ἀνατολῇ ὅτι ὁ λεγάτος Φίλιππος ἔγραψεν ἐπιστολήν, δι' ἧς ἐγνώριζεν ὅτι ὁ νέος πάπας Εὐστός ὁ γ' ἴλιαν δυσμενῶς διετέθη ἐπὶ τῇ καταδίκῃ τοῦ Νεστορίου³ καὶ ὅτι αὐτὸς ὁ Κύριλλος δῆθεν ἔγραψεν ἐπιστολήν, μετανοῶν ἐπὶ τοῖς ἐν Ἐφέσῳ πεπραγμένοις⁴. Ὁ Κύριλλος ἔσπευσε τότε δι' ἐπιστολῶν πρὸς τὸν Μελιτηνῆς Ἀκάκιον, τὸν Ἰκονίου Οὐαλεριανόν⁵, τὸν Νικοπόλεως τῆς Ἡπείρου Δονάτων⁶, Εὐσέβιον (τὸν Δορυλαίου), Εὐλόγιον πρεσβύτερον Κπόλεως⁷ καὶ Σούκκεσον⁸ ν' ἀπολογηθῆ, τὰς μὲν ἀδεσπότης σπερμολογίας ὀνομάσας γελοίας⁹, τὴν δ' αἰτίαν τῆς ἐπελθούσης

1. Εἶνε ἀξιοσημεῖαι αἱ τέως ἄγνωστοι λεπτομέρειαι περὶ τῆς ἐν Κπόλει δράσεως τοῦ Εὐτυχοῦς καὶ μετὰ τὴν ἐν Ἐφέσῳ Σύνοδον, καὶ τῆς ἐπιτροπῆς αὐτοῦ ἐπὶ τὰ ἐκκλησιαστικά πράγματα τῆς πρωτεύουσας (Βιβλ. Ἡρακλείδου p. 294—330), περὶ Εὐσεβίου τοῦ Δορυλαίου, νῦν ὑπερασπιζόντος τὸν Νεστόριον κατὰ τοῦ Εὐτυχοῦς (p. 296—298), περὶ τῆς κατὰ τοῦ Φλαυιανοῦ δυσμενείας τοῦ Θεοδοσίου, ἀπαιτήσαντος παρ' ἐκείνου χρήματα (p. 299).

2. Ὁ εὐθύς θαυμαστής αὐτοῦ Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης εὐρίσκων τὴν ὑποχώρησιν αὐτοῦ σημεῖον ἀδυναμίας καὶ παλινφθίαν, ἔγραψε πρὸς αὐτόν: «Χρῆν σε, θαυμάσιε, ἄτρεπτον μένειν ἀεὶ, οὔτε φόβῳ προδιδόντα τὰ οὐράνια οὔτε σαυτῷ ἐναντίον φαινόμενον. Εἰ γὰρ τὰ νῦν γεγραμμένα σοι τοῖς προτέροις ἀντιεξετάσεις ἢ κολακείας φανήσῃ ὑπεύθυνος ἢ εὐχερείας διάκονος, κενῆς μὲν δόξης ἠετώμενος, τῶν μεγάλων δὲ ἀγίων ἀθλητῶν τοὺς ἀγῶνας οὐ μιμησάμενος, οἱ τὸν ἅπαντα βίον ἐπ' ἄλλοτρίας κακουχεῖσθαι ὑπέμειναν μᾶλλον ἢ κακόδοξον φρόνημα κἂν μέχρις ὧτων εισδέξασθαι» (Ἐπιστ. I, 224).

3. Ὁ Φίλιππος δὲν εἶχε λόγους νὰ θαυμάζη τὸν Κύριλλον, διὰ τὴν ἐν Ἐφέσῳ ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν λεγάτων καὶ διὰ τὴν ἀναγραφὴν αὐτοῦ εἰς τὰς ἐπιστολάς τοῦ Κυρίλλου οὐχὶ ὡς πρώτου λεγάτου, ὡς ὁ Φίλιππος ἐπαρουσιάζετο, ἀλλ' ὡς τρίτου.

4. Κυρίλ. ἐπιστ. πρὸς Ἀκάκιον Μελιτηνῆς, Mansi V. c. 309—325.

5. Schwartz I, 1, p. 90—101.

6. Migne 77 c. 249—253.

7. Migne αὐτόθι c. 225—228 καὶ 288—289.

8. Migne αὐτόθι ἐπιστ. 45 καὶ 46.

9. Ὁ Εὐστός ἤδη ἀπὸ τοῦ ἰουνίου 432 διὰ τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Κυρίλλου, ἐπισκόπων Ἐρμογένους καὶ Λαμπετίου καὶ τοῦ ἀρχidiaκόνου Θεμισάνος,

διαλλαγῆς ἀποδοῦς εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς εἰρηνεύσεως τῆς Ἐκκλησίας, τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ νέου ἐπ. Κπόλως καὶ τῆς περὶ αὐτὸν συνόδου, οἵτινες ἤξιωσαν παρὰ τοῦ βασιλέως νὰ ἐπιβάλῃ τὴν εἰρήνην ταύτην διὰ θυσιῶν, ἐκατέρωθεν γινομένων· προσετίθει δ' ὅτι αὐτὸς ῥίψας εἰς λήθην τὰς προσωπικὰς καθ' αὐτοῦ ὕβρεις τῶν ἀντιπάλων, ἤξιωσε παρ' αὐτῶν τὴν παραδοχὴν τῶν «διαλλαγῶν». Ταῦτα ὅμως ὀλίγους ἔπεισαν ἐκ τῶν ἀδιαλλάκτων ὀπαδῶν τοῦ Κυρίλλου· τοῦτο παρατηρήθη καὶ παρὰ τοῖς «Ἀνατολικοῖς», ὧν οἱ ἄκροι ἀδιάλλακτοι περὶ τὸν Ταρσοῦ Ἑλλάδιον ἠρνοῦντο νὰ καταδικάσωσι τὸν Νεστόριον ὡς αἵρετικόν, ὡς τοιοῦτον θεωροῦντες τὸν Κύριλλον. Οὕτως αἱ «διαλλαγῆ» τοῦ 433 ἐπιτυχοῦσαι ἐπισήμως καὶ ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς ἀλλῆς τὴν εἰρήνευσιν τῆς Ἐκκλησίας ἐν Ἀνατολῇ, δὲν ἐτερμάτισαν ἐντελῶς τὴν ἐκ τῆς νεστοριανῆς περιπετείας δημιουργηθεῖσαν διάστασιν. Ὁ τοῦ Μαξιμιανοῦ διάδοχος Πρόκλος (434—446), προκληθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων, σκανδαλισθέντων ἐκ τῆς διδασκαλίας Διοδώρου τοῦ Ταρσοῦ καὶ Θεοδώρου τοῦ Μοψουεστίας¹, κατεδίκασε ταύτην συνοδικῶς, πείσας καὶ τοὺς περὶ τὸν Ἀντιοχείας νὰ ὑπογράψωσι τὸν κατ' αὐτῶν τόμον, ἐν ᾧ συγχρόνως καὶ ὁ Κύριλλος δὲν ἐθεώρησεν ἄσκοπον οὐδὲ περιττὸν νὰ γράψῃ καὶ εἰδικῶς κατὰ τῶν δύο μεγάλως ἐν Ἀντιοχείᾳ τιμωμένων ἐκείνων διδασκάλων².

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.

59. Ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἐκθέσεως τῶν κατὰ τὴν Γ'. Οἰκουμενικῆν Σύνοδον ἐν Ἐφέσῳ ἀναμφισβήτητα, νομίζομεν, καθίστανται τὰ ἐξῆς συμπεράσματα. 1. Ἡ δογματικὴ περὶ «Θεοτόκου» συζήτησις, προκληθεῖσα ἐν Ἀνατολῇ καὶ ἰδίᾳ ἐν Κπόλει ἐξ ἀντιθέσεως πρὸς τὸν Ἀπολιναρισμόν, ἐξεφυλίσθη εἰς αἵρεσιν ἐκ τῆς ἀδεξιότητος τοῦ Νεστορίου νὰ διαχειρισθῇ τὸ ζήτημα καὶ ἐκ τῆς ἀπροκαλύπτου ἐχθρότητος ἰσχυρῶν κληρικῶν καὶ μοναχῶν, ἐπιτηδείως ἐκμεταλλευθέντων κατ' αὐτοῦ τὴν ἀδεξιότητα ταύτην. Ὁ Νεστόριος δὲν ἠρνεῖτο ὅτι ἡ ἅγια Παρθέ-

ἐγίνωσκε καλῶς τὰ ἐν Ἀνατολῇ καὶ διὰ τῆς α'. αὐτοῦ πρὸς τὸν Κύριλλον ἐπιστολῆς ἐξεθείασε τὴν δρᾶσιν αὐτοῦ καὶ τελείως πρὸς αὐτὸν συνεφώνησε. Mansi V. c. 573—37ῆ.

1. Ὡν ἔργα εἶχαν μεταφρασθῆ ἄρμενιστί, κατὰ τὴν τότε συμπεσοῦσαν ζωηράν λογοτεχνικὴν ἐξέλιξιν καὶ πρόοδον παρ' Ἀρμενίοις.

2. Τὰ κατ' αἵτησιν τοῦ διακόνου Βασιλείου ἐκ Κπόλως γραφέντα ὑπὸ Κυρίλλου κατὰ τῶν δύο ἀντιοχέων θεολόγων δὲν περιεσώθησαν. Mansi IX c. 240.

νος ἐγέννησε τὸν Χριστόν, ἐν ᾧ ἀπὸ τῆς συλλήψεως ἠνώθη ὁ Θεός— Λόγος μετὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ ὅστις Χριστὸς ἐγεννήθη ἐξ αὐτῆς ὡς ἓν πρόσωπον¹, ἐκ δύο ἰσότητος ἠνωμένων φύσεων ἀποτελεσθέν· τούτων τῶν φύσεων ἡ μὲν θεία, ἡ τοῦ δευτέρου προσώπου τῆς ἁγίας Τριάδος, γεννηθέντος πρὸς αἰώνων ἐκ τοῦ Θεοῦ—Πατρὸς, δὲν «ἐγεννήθη» νῦν πάλιν ἐκ τῆς Παρθένου φυσιολογικῶς καὶ οὐσιωδῶς, ἀλλὰ «προῆλθεν»² αὐτῆς μετὰ τῆς ἣν προσέλαβεν ἀνθρωπίνης φύσεως, τῆς «σαρκός», ἣν φυσιολογικῶς καὶ κατ' οὐσίαν «ἐγέννησεν» ἡ Παρθένος καὶ εἰς ἣν κυρίως ἀναφέρονται αἱ ἐκφράσεις τῆς Γραφῆς περὶ ἡλικίας, προκοπῆς, τελειώσεως, ἀνθρωπίνων ἀναγκῶν καὶ παθημάτων, τῶν προσπιπτόντων εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀντίληψιν, τῆς θείας φύσεως καὶ οὐσίας οὐσης ἀμεταβλήτου, τελείας καὶ ἀπαθοῦς. Ἐκ τούτου ἡ κατηγορία ὅτι τὸν Χριστὸν ἐθεώρει ὡς ἄπλοῦν ἄνθρωπον ἢ ὡς δύο πρόσωπα, δύο Υἱούς, τὸν μὲν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν δὲ Υἱὸν τῆς Παρθένου, εἶνε κακόπιστος διαστροφή τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ³. 2. Ἡ δογματικὴ αὕτη ὅμως συζήτησις δεινῶς ἐπεσκοτίσθη ἐκ τοῦ προσωπικοῦ στοιχείου, τὸ ὁποῖον ἐξέτρεψεν αὐτὴν τοῦ θεολογικοῦ αὐτῆς χαρακτῆρος· ἡ οὐχὶ δηλ. ἐξ ὑπαιτιότητος τοῦ Νεστορίου δημιουργηθεῖσα ἀνάγκη τῆς ἐπανεξετάσεως τοῦ Πελαγיאτισμοῦ καὶ τῶν κατὰ Κυρίλλου τοῦ Ἀλεξανδρείας αἰτιάσεων κληρικῶν τιῶν, ἐξ Αἰγύπτου ἐκδιωχθέντων, προφανῆς δηλ. ἔκκλησις εἰς τὸν θρόνον Κπόλεως κατὰ τῶν ἐπισκόπων Ρώμης καὶ Ἀλεξανδρείας, ἐξετόπιζε τὸ ζήτημα εἰς ἀγῶνα προσωπικῆς φιλοδοξίας καὶ διοικητικῆς ἐν τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ ὑπεροχῆς. 3. Τὸν ἀγῶνα διηύθυνεν ὁ ἁγ. Κύριλλος, ἀντιγράφας καὶ συνεχίσας τὴν πολιτείαν τοῦ θείου αὐτοῦ Θεοφίλου κατὰ τοῦ ἱεροῦ Χρυσόστομου. Παρέσυρε δ' εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ τὸν ἐπ. Ρώμης Κελεστίνον, οὐχὶ καταφυγὼν εἰς τὸ ὑπέρτερον αὐτοῦ κύρος⁴, ἀλλ' ἐξασφαλίσας τὴν

1. Ὁ πάπας Πίος ὁ ια' καὶ σήμερον ἔτι γράφει ἐσφαλμένως ὅτι ὁ Νεστόριος διέκρινεν ἐν τῷ Χριστῷ «δύο πρόσωπα» (Lux veritatis)

2. Βιβλίον Ἡρακλείδου p. 362: «Πῶς δύνασαι (Κύριλλε) νὰ διακηρύττης ὅτι ἐγὼ λέγω ὅτι ὁ ἐκ Πατρὸς γεννηθεὶς Θεὸς—Λόγος εἶναι ἰδίᾳ εἰς Χριστὸς, ὁ δὲ ἐκ τῆς ἁγίας Μαρίας γεννηθεὶς ἄνθρωπος εἶνε ἕτερος Χριστὸς; Περὶ τίνος λοιπὸν ἰσχυρίζεσαι ὅτι ἐγὼ εἶπον: Ὁ Θεὸς προῆλθεν ἐξ αὐτῆς; Πρόδηλον ὅτι περὶ τοῦ Θεοῦ—Λόγου, τοῦ ἐκ Πατρὸς γεννηθέντος... Ἰδοὺ διατι εἶπον ὅτι ὁ ὢν Θεὸς—Λόγος, προῆλθεν οὐχὶ δὲ ἐγεννήθη· διότι δὲν ἔλαβεν ἐξ αὐτῆς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ».

3. Κυρίλλου Ἐπιλύσεις τῶν δώδεκα Κεφαλαίων Schwartz I. 1. 5. p. 15—25, ἰδίᾳ 18—19.

4. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ἐκφράσεων ὁ Κύριλλος

ὑποστήριξιν τῆς ῥωμ. Ἐκκλησίας, διὰ τῆς ἐκφράσεως τῆς γνώμης αὐτῆς, συμφώνου πρὸς τὰς ἑαυτοῦ ὑποδείξεις, τὰς ὁποίας ὁ Κελεστίνος, τελείως θεολογικῶς περὶ τὸ ζήτημα ἀπαράσκειος, ἐδέχθη ἐν λευκῷ καὶ ἄνευ τινὸς προσθήκης, δεικνυούσης αὐτοτελῆ περὶ τὸ ζήτημα γνώμην τῆς ῥωμ. Ἐκκλησίας, καὶ κατεδίκασε τὴν διδασκαλίαν τοῦ Νεστορίου, ἐνισχύσας οὕτω τὸν ἀγῶνα τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ, διὰ τῆς ὑπὲρ τοῦ Κυρίλλου καὶ τῶν ἀπόψεων αὐτοῦ ψήφου τῆς ῥωμ. Ἐκκλησίας. 4. Ἡ Ρωμαϊκὴ ὅμως ἐκκλησιαστικὴ πολιτικὴ, ἡ ἀπὸ τοῦ πάπα Δαμάσου ἀναχθεῖσα εἰς σύστημα, ἐπιδιώκον τὴν συγκέντρωσιν τῆς διοικήσεως ὅλης τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἐπ. Ρώμης, ἐπεζητήσε νὰ ἐκμεταλλευθῆ τὴν εὐκαιρίαν τῆς διαστάσεως τῶν δύο ἐν Ἀνατολῇ μεγάλων Ἐκκλησιῶν, Κόπλεως καὶ Ἀλεξανδρείας, ἵνα ἐπιβάλλῃ εἰς αὐτὰς τὴν ἀρχὴν τοῦ διοικητικοῦ πρωτείου, διὰ τῆς ἀναγνωρίσεως αὐτοῦ ἐν Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ. Ἐχὼν ὅμως πικρὰν πείραν ἐκ τῆς προσφάτου ἀποτυχίας τῆς πολιτικῆς ταύτης ἐν τῇ ἐγγυτέρῳ πρὸς αὐτὸν Δύσει καὶ ἐκ τοῦ ὅτι πλὴν τοῦ ἀμέσως ἐνδιαφερομένου Κυρίλλου, οὐδεὶς αὐτὸν συνεβουλεύθη ἐξ Ἀνατολῆς, ὁ δ' ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας καὶ τῇ ὑποδείξει τοῦ Νεστορίου συγκαλέσας τὴν Σύνοδον Θεοδοσίας ὁ β' ἑκά-

ἀπετάθη καὶ πρὸς ἄλλους ἐπισκόπους Οὕτως ἐν τῇ πρὸς Ρουφὸν τὸν Θεσσαλονίκης ἐπιστολῇ ἔγραψε: «Ἀκόλουθον ἅπαντα τὰ ταῖς Ἐκκλησίαις χρήσιμα καὶ τὰ ἀνακύπτοντα καθ' ἡμέραν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀνακοινοῦσθαι τῇ σῇ ὁσιότητι, ἵνα μὴ θρῦλοί τινες κτλ.» Migne 77 c. 221.

1. Καὶ ὅμως παρὰ πάντα ταῦτα, τὰ ἀσφαλῶς ἀποδεδειγμένα (βλ. ἄνωτ. σ. 96—99), οἱ κατολικοὶ ἱστορικοὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς φειδοῦς πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν γράφουσι καὶ σήμερον ἔτι: «Οὕτω ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς Συνόδου ταύτης πρὸ παντὸς προφαίνεται τὸ δογματικὸν ἀξίωμα (l' autorité doctrinale) τῆς ῥωμαϊκῆς καθέδρας. Ἄνευ ταύτης κληθεῖσα, μᾶλλον δὲ κατ' αὐτῆς, ἡ Σύνοδος ἀπέληξε τέλος πρὸς τιμὴν καὶ ἐφ' ὠφελείᾳ αὐτῆς. Οὐδεμίαν ἐκδοῦσα ὁμολογίαν πίστεως, οὐδεμίαν ὠρισμένως διατυπωθεῖσαν διδασκαλίαν ἀναθεματίσασα, περιορισθεῖσα δὲ μόνον νὰ καθαιρέσῃ τὸν Νεστόριον (ἡ Σύνοδος) καθιέρωσε τὴν περὶ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ πάπα Κελεστίνου ἐκδοθεῖσαν κρίσιν». Ταῦτα λέγει ὁ Paul Galtier ἐν ἄρθρῳ Le Centenaire d' Ephèse ἐν ταῖς Recherches de Science religieuse XXI (1932) No 2, p. 297—298. Ὡς ἐκ τῶν κειμένων ἀνωτέρω ἀπεδείχθη, ἡ Σύνοδος ἔκρινε τὴν διδασκαλίαν τοῦ Νεστορίου ἐκ τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν Κύριλλον, ἐν ἀντιπαραβολῇ πρὸς τὰς δύο πρὸς αὐτὸν ἐπιστολάς τοῦ Κυρίλλου, ἐν αἷς ἐξετίθετο ἐκατέρου ἢ περὶ ἐνανθρωπήσεως διδασκαλίαι καὶ κατεδίκασε μὲν τὴν τοῦ Νεστορίου, ἐπεδοκίμασε δὲ τὴν τοῦ Κυρίλλου. Ὁ Κελεστίνος οὐδαμοῦ οὐδεμίαν διδασκαλίαν τῆς Ρωμ. Ἐκκλησίας περὶ τοῦ ἐπιδίκου ζητήματος ἐξέθηκε· διότι οὐδ' εἶχεν ἔτι ἐπ' αὐτοῦ διατυπωθῆ ἢ περὶ ἐνανθρωπήσεως διδασκαλίαι, ὡς πρὸς τὸ διὰ τοῦ «Θεοτόκου» ἀνακινήθην ζήτημα. Ὁ Κελεστίνος

λεσε καὶ τὸν ἐπ. Ρώμης ἐν ἴσῃ μοίρᾳ πρὸς τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους, κηρύξας μάλιστα ἀκίρους τὰς ἰδιωτικὰς ἀποφάσεις τῶν Ἐκκλησιῶν Ρώμης καὶ Ἀλεξανδρείας τοῦ 430, ὡς μὴ ὑποχρεωτικὰς διὰ τὴν καθόλου Ἐκκλησίαν, ὁ Κελεστίνος ἔχων πάντα ταῦτα ὑπ' ὄψει ἐνήργησε μετὰ πολλῆς ἐπιφυλάξεως. Τὴν ὑπὲρ τοῦ Κυρίλλου ψῆφον αὐτοῦ παρέσχεν ἀντὶ ἀνταλλάγματος, τῆς ἐπὶ συνόδου δηλ. ὁμολογίας ὅτι ὁ ἐπ. Ρώμης, ὁ δῆθεν διάδοχος τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, εἶνε ἅμα καὶ κληρονόμος τῶν δῆθεν ἐξαιρετικῶν αὐτοῦ προνομίων ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀποστόλων καὶ ἐφ' ὅλης τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ θυσία αὕτη διὰ τὸν Κύριλλον ἦτο ἀναμφίβολος ἐξασφάλισις τῆς κατὰ τοῦ Νεστορίου νίκης. Ἀλλ' ἀνὴρ οἷος ὁ Κύριλλος δὲν ἠδύνατο νὰ πέσῃ εὐκολον θυμῷ τῆς ῥωμαϊκῆς ὑστεροβουλίας· δὲν ἠδύνατο κερδαίνων τὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ ἐπ. Κπόλεως νὰ προδώσῃ καὶ ἀπολέσῃ αὐτὸν ἀπέναντι τῆς Ρώμης, καὶ πολεμῶν τὸ principatus, τὸν παπισμὸν, παρὰ τὸν Βόσπορον ν' ἀναγνωρίσῃ αὐτὸν παρὰ τὸν Τίβεριν¹. Ἐβοήθησαν δ' αὐτὸν ἐν τούτῳ αὐτὰ τὰ πράγματα. Οἱ ῥωμαῖοι λεγάτοι ἀνεξηγήτως ἐβράδυναν ἐπὶ 33 ἡμέρας ἀπὸ τοῦ ὀρισθέντος χρόνου τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου, ἢ δ' ἐν τῷ μεταξὺ ὑπόδειξις τοῦ Ἀντιοχείας Ἰωάννου ὡς προέδρου αὐτῆς καὶ ὁ ἐκ τούτου προφανῆς διὰ τὸν Κύριλλον κίνδυνος ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ ἐπιστεύσῃ τὴν ἐναρξιν τῆς Συνόδου καὶ καταδικάσῃ ἐρήμην τὸν ἀρνηθέντα νὰ παραστῇ Νεστόριον. Ὅτε δὲ ἐφθασαν οἱ λεγάτοι, τὸ ἔργον τῆς Συνόδου, ἢ καταδίκη δηλ. τοῦ Νεστορίου, ἦτο συντελεσμένον, αὐτοὶ δ' ἐκλήθησαν νὰ ὑπογράψωσι τὰς ἀποφάσεις ἐν ἴσῃ μοίρᾳ πρὸς τοὺς λοιποὺς τῆς Συνόδου πατέρας. Ἐνώπιον ὅμως τῆς δηρημένης Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς εἰς δύο στρατόπεδα ἀλληλοαφορισθέντα καὶ τοῦ αὐτοκράτορος ἀποδοκιμάσαντος τὰ ὑπὸ τοῦ Κυρίλλου γενόμενα, οἱ λεγάτοι ἐθεώρησαν εὐκαιρον νὰ πωλήσωσι τὴν ὑπογραφὴν αὐτῶν διὰ τῆς ἐπὶ Συνόδου ἀνακηρύξεως τῶν ἐξαιρετικῶν προνομίων τοῦ πάπα. Ἡ θέσις τοῦ ἐπ. Ἀλεξανδρείας ἀπέβαινεν οὕτω δυσχερής· διὰ τῆς παρουσίας τῶν ῥωμαίων λεγάτων, ὧν εἷς ἦτο προσσωπικὸς τοῦ Κελεστίνου ἀντιπρόσωπος, κατέπιπτεν ὁ τί-

νος τυφλοῖς ὄμμασιν ὑπέγραψε τὴν περὶ τούτου ἐκθεσιν τοῦ Κυρίλλου, αἱ δ' ἐπιστολαὶ αὐτοῦ πρὸς τε τὸν Κύριλλον καὶ τὴν Σύνοδον οὐδεμίαν περιέχουσι διατύπωσιν περὶ τοῦ ἐπιδίκου ζητήματος.

1. Καὶ ὅμως ὁ πάπας Πίος ὁ ια'. ἐν τῇ προσφάτῳ αὐτοῦ Ἐγκυκλίῳ Lux Veritatis ἔγραψεν ὅτι ὁ Κύριλλος ἦτο «τελείως πληροφορημένος καὶ ἀήτητος προασπιστῆς τῆς ἡγεμονίας τῆς Ρωμ. Ἐκκλησίας». Πρβλ. Ἀρχ. Ἀθηνῶν Χρυσοστόμου: Ἡ Γ'. Οἰκ. Σύνοδος καὶ τὸ Πρωτεῖον κτλ. σ. 10—14.

τλος, ὅφ' ὃν ὁ Κύριλλος ἐπαρουσιάσθη τὴν 22 ἰουνίου ὡς «ἐπέχων καὶ τὸν τόπον τοῦ ἀγιωτάτου ἐπισκόπου Ρώμης», ἡ δὲ ληφθεῖσα ἀπόφρασις κατὰ τοῦ Νεστορίου ἔπαυεν οὕσα ἀπόφρασις Οἰκ. Συνόδου, ἀφ' ἧς ἔλειπον οἱ ἐπίσκοποι Ρώμης, Ἀντιοχείας καὶ Κπόλεως, ὁ δὲ μόνος παρῶν ἐπ. Ἀλεξανδρείας ἦτο κατήγορος ἅμα καὶ δικαστής. Πρὸ τοιούτων δυσμενῶν δι' αὐτὸν πιθανοτήτων ὁ Κύριλλος τὴν ἀξίωσιν τῶν λεγμάτων ἐδέχθη, ἀλλ' ἐφρόντισε δι' αὐτῆς τῆς διατυπώσεως αὐτῆς νὰ καταστήσῃ αὐτὴν ὅπως ἀκίνδυνον: α) δὲν φαίνεται, ἐκ τῶν πρακτικῶν, διὰ τίνα λόγον παρενεβλήθησαν αἱ δηλώσεις ἐκεῖναι τοῦ Φιλίππου, οὐδενὸς ὑπάρχοντος ζητήματος, δικαιολογοῦντος αὐτούς· β) τὸ δεύτερον ἤμισυ τῶν δηλώσεων ἐκείνων ἀντικρὺς ἀναιρεῖ τὸ πρῶτον, ἀποδίδον τὴν καταδίκην τοῦ Νεστορίου εἰς τὸ κῆρος τῆς Συνόδου, ἀντιπροσωπευούσης πάσας τὰς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως καὶ «κατὰ τὸν τύπον πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν, ... τοῖς τύποις τῶν πατέρων ἀκολουθήσαντες» ὥρισαν.¹ γ) Μετὰ τὴν ὅπως ἄσχετον πρὸς τὴν συνέχειαν τῶν πρακτικῶν καὶ ἀδικαιολόγητον, ἔξ αὐτῶν τῶν πρακτικῶν, δήλωσιν τοῦ Φιλίππου, οἱ λεγᾶτοι ἐκλήθησαν νὰ ὑπογράψωσι τὰ Πρακτικὰ τῆς 22 ἰουνίου, πρὸς ἀπόδειξιν τῆς συμφωνίας αὐτῶν πρὸς τὴν Σύνοδον². Ἐκ τούτων πάντων ἐκκίπτει τελείως ἡ ἐπιχειρηματολογία τῆς Ρωμ. Ἐκκλησίας, στηριχθείσης ἐπὶ τῆς δηλώσεως ταύτης τοῦ Φιλίππου ἐν Ἐφέσῳ πρὸς ἐπισημοποίησιν τῶν κυριαρχικῶν ἐπὶ τῆς ὅλης Ἐκκλησίας ἀξιώσεων. Ἡ ἐν Ἐφέσῳ Οἰκ. Σύνοδος οὔτε ἀνεγνώρισεν οὔτε ἐπεκύρωσε τοιαῦτα δικαιώματα τῆς Ρωμ. Ἐκκλησίας ἢ τοῦ ἐπισκόπου αὐτῆς, καὶ διότι οὐδὲ ἐτέθη πρὸ αὐτῆς τοιοῦτο ζήτημα, μηδενὸς πρὸς τοῦτο ὑπάρχοντος λόγου, καὶ διότι αὐτὸς ὁ Κελεστίνος διὰ τῆς πρὸς τὴν Σύνοδον ἐπιστολῆς του ἔθηκε τὴν ἀπόφασιν τῆς ῥωμ. Ἐκκλησίας ὑπὸ τὴν κύρωσιν τῆς Οἰκ. Συνόδου, ἵνα αὕτη προσλάβῃ ὑποχρεωτικὸν διὰ τὴν ὅλην ἐκκλησίαν χαρακτῆρα³, καὶ τέλος διότι αὐτὴ ἡ Κυβέρνησις (οἱ αὐτοκράτορες Θεοδοσίος καὶ Οὐαλεντινιανός), κατὰ τὴν διηγετικὴν μέχρι τότε πράξιν τῆς Ἐκκλησίας, ἐξεκάλεσαν ἐνώπιον τοῦ Κοινοῦ τῆς Ἐκκλησίας, τῆς Οἰκ. Συνόδου, τὰς ἀποφάσεις τῶν μερικῶν Ἐκκλησιῶν Ρώμης καὶ Ἀλεξανδρείας. Ἡ Σύνοδος ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὰς ἀποφάσεις ταύτας πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ἡ ἀπό-

1. Βλ. ἄνωτ. σ.

2. Βλ. ἄνωτ. σ. 126-130

3. Κελεστίνου ἐπιστ. πρὸς τὴν Σύνοδον, ἀπὸ 15 Μαρτίου 431 «Ἐπειδὴ τοῦτο, ὅπερ ἂν γινώτε, δοκεῖ ὑπὲρ τῆς πασῶν ἡμεριμνίας κεκρίσθαι». βλ. ἄνωτ. σ. 120.

φασις αὐτῆς, ἐκπροσωποῦσα τὴν γνώμην τῆς πλειονότητος τῶν Ἐκκλησιῶν, εἶχε κύρος οἰκουμενικὸν καὶ ὑποχρεωτικὸν διὰ πάσας δ. Καὶ μετὰ τὴν ἀφιξίν τῶν ῥωμαίων λεγάτων, τῶν συνεδριῶν τῆς Συνόδου προήδρευεν ὁ Κύριλλος, καὶ μετὰ τὴν κάθειρξιν καὶ τὸν περιορισμὸν αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Μέμνονος, οὗς ἀμφοτέρους ἡ Σύνοδος ὀνομάζει «προέδρους» ἐαυτῆς, τῶν περαιτέρω συνεδριῶν ἢ ἐργασιῶν αὐτῆς προΐστανται ὁ Ἱεροσολύμων Ἰουβενάλιος καὶ ὁ Φιλίππων Φλαυϊανός. 6. Οἱ δύο παπικοὶ λεγάτοι, μετ'αρχόντες τῆς ὀκταμελοῦς ἀντιπροσωπείας τῆς Συνόδου εἰς τὰς ἐν Χαλκηδόνι, παρόντος καὶ τοῦ βασιλέως καὶ μελῶν τῆς Συγκλήτου, πέντε συναντήσεις πρὸς συνεννόησιν περὶ τοῦ δογματικοῦ ζητήματος (τῶν 12 Κεφαλαίων) οὔτε φέρονται μετέχοντες τῶν συζητήσεων, οὔτε, ὡς ἦτο φυσικὸν ἀπὸ ῥωμαϊκῆς ἀπόψεως, προέβαλον τὴν διδασκαλίαν τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἃν ὑπῆρχεν ὄντως τοιαύτη ἐκ τῆς *fidei romanae*, πρὸς ἀποστόμωσιν τῶν «Ἀνατολικῶν» πάντως δ' εἶνε εἰκοτολογία τῶν νεωτέρων κατολικῶν ἱστορικῶν ὅτι δῆθεν ἡ παρουσία αὐτῶν συνετέλεσεν ἵνα ὁ Θεοδοσίος δεχθῆ τὴν καθαιρέσιν τοῦ Νεστορίου καὶ τὴν «ἐξορίαν» αὐτοῦ¹, καὶ ὅτι ἐκ τούτου δῆθεν «Ἡ τοῦ πάπα Κελεστίνου ἐπέμβασις ἐν Ἀνατολῇ διὰ τῆς ἐν Ρώμῃ κατὰ τοῦ Νεστορίου ἐκδοθείσης κυριαρχικῆς ἀποφάσεως καὶ ἡ ἐπιτυχία αὐτοῦ πρῶτον μὲν παρὰ τῆς ἐν Ἐφέσῳ συνόδου εἶτα δὲ παρὰ τοῦ αὐτοκ. Θεοδοσίου τοῦ β'. τῆς καταδικῆς, τῆς καθαιρέσεως καὶ τῆς ἐξορίας τοῦ Νεστορίου, παρὰ τὴν ἀδεξιότητα τοῦ ἐπ. Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου, ὃν ἐπεφόρτισε νὰ ἐπέχη τὸν τόπον αὐτοῦ, καὶ παρὰ τὴν κωλυσιεργίαν τοῦ ἐπ. Ἀντιοχείας Ἰωάννου.. εἶνε μία τῶν εὐκόλως ἀναγνωριζομένων βαθμίδων τῆς ἀνιούσης καμπῆς τοῦ ἐν Ἀνατολῇ κύρους τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας»². Πόση ἱστορικὴ ἀλήθεια εὗρισκται

1. Ὡς ἐκ τῶν κειμένων ἀνωτέρω ἀπεδείχθη ὁ Νεστόριος μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἐπικύρωσιν τῆς καθαιρέσεως αὐτοῦ τε καὶ τῶν Κυρίλλου καὶ Μέμνονος, αὐτὸς ἐξήτησε καὶ εὐμενέστατα ἔλαβε τὴν ἄδειαν ν' ἀπέλθῃ εἰς τὴν μονὴν του. Βλ. ἀνωτ. σ. 155-156

2. Παραθέτομεν αὐτὸ τὸ κείμενον τοῦ P. Batiffol ἐκ τοῦ νεωτάτου ἔργου του *Catholicisme et Papauté*. Paris 1925 p. 37-39: *L' intervention du pape Célestin en Orient par la sentence prononcée souverainement à Rome contre l' erreur de Nestorius, et le pape obtenant du Concile d' Ephèse, d' abord, puis de l' empereur Théodose II, la condamnation, la déposition, la rélé-gation de Nestorius, en dépit des maladdresses de l' évêque d' Alexandrie Cyrille qu'il a chargé de tenir sa place, et en dépit de l' obstruction de l' évêque d' Antioche Jean.. est une des échelons de cette courbe remontante du crédit du Siège apostolique en Orient.* Σημειωτέα ἐνταῦθα εἶτι ἡ παρα-

ὑπὸ τὰς πομπώδεις ταύτας ἐκφράσεις εἶναι εὐκολον νὰ εὔρη τις ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἐκθέσεως τῶν πραγμάτων. 7. Αἱ «διαλλαγαι» τοῦ 432—433 μεταξύ τῶν «Ἀνατολικῶν» καὶ τοῦ Κυρίλλου καὶ ἡ σχετικὴ εἰρήνευσις τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν Ἀνατολῇ ἐπῆλθον οὐχὶ τῇ πρωτοβουλίᾳ ἢ τῇ ἐπεμβάσει τοῦ πάπα Εὐστόυ γ', ὡς διατείνονται οἱ κατολικοί, ἀλλὰ ἀξιῶσει τοῦ νέου ἐπισκόπου τῆς πρωτεύουσας Μαξιμιανοῦ, ὅστις εὗρεθεις πρὸ πολυπληθῶν μὲν ὁπαδῶν τοῦ Νεστορίου ἐν Κπόλει, προστεθέντων εἰς τοὺς ἤδη ἀπὸ τοῦ 404 ὑπάρχοντας Ἰωαννίτας, πρὸ εὐρείας δὲ προσηλυτιστικῆς ἐργασίας κατὰ τῶν ἐν Ἐφέσῳ γενομένων¹, ὑπέβαλεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα τὴν εἰσήγησιν ὅπως ἀντὶ ὠρισμένων ἐκατέρωθεν θυσιῶν ἐπιβάλλῃ τὴν συνεννόησιν τῆς Ἀντιοχείας καὶ Ἀλεξανδρείας, ὡς πρὸς τὸ περὶ ἐνανθρωπήσεως ἀκαθόριστον ἐν Ἐφέσῳ παραμεῖναι ζήτημα. Τῇ ἐνεργείᾳ αὐτοῦ καὶ τοῦ Θεσσαλονίκης Ρούφου καὶ τοῦ Φιλίππων Φλαυιανοῦ² κατορθώθη ἡ μεταστροφή πολλῶν, συμπαθῶς πρὸς τὸν Νεστόριον διακειμένων ἐπισκόπων τῆς Θράκης, Μοισίας καὶ Ἰλλυρίας. Οὐδ' ἔχνος ὁμοιατικῆς sollicitudinis ἀπαντᾷ εἰς τὸ προπαρασκευαστικὸν τοῦτο τῆς εἰρηνεύσεως ἔργον.³ Ὅτε δὲ ὁ Θεοδόσιος διὰ τοῦ Ἀριστολαίου ἐπέβαλεν ὡς ὅρους τῆς διαλλαγῆς τὴν καταδίκη τῆς διδασκαλίας τοῦ Νεστορίου καὶ αὐτοῦ τούτου προσωπικῶς καὶ τὴν ἀπὸ κοινοῦ ἐξεύρεσιν διατυπώσεως τῆς περὶ «Θεοτόκου» διδασκαλίας, ὁ Κύριλλος πλὴν τῶν ἄλλων ἐν Κπόλει μέσων κατέφυγε καὶ πρὸς τὴν φιλικὴν μεσολάβησιν τοῦ πάπα Εὐστόυ, ὅστις καὶ ἔγραψε μίαν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν γηραιὸν Ἀκάκιον τὸν Βερούας, ἧς τὸ περιεχόμενον εἶνε ἄγνωστον, τοῦ Ἀκακίου οὐδὲν ἄλλο περὶ αὐτῆς λέγοντος⁴. Αἱ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς κυβερνήσεως συνεννοήσεις παρετάθησαν

δοξος ἀνακρίβεια τοῦ Duchesne III. p. 397 ὅτι ἡ αὐτὴ ἐγκατέλιπε τὸν Νεστόριον «μόνον ὅτε ἡ Ρώμη διὰ τοῦ ἀξιώματος τῶν ἐαυτῆς λεγμάτων κατεδικασεν αὐτὸν ὀριστικῶς». Ὁ Θεοδόσιος ἐπεκύρωσε τὴν καταδίκη τοῦ Νεστορίου καὶ τῶν Κυρίλλου καὶ Μέλμονος πολὺ πρὶν ἔλθωσαν οἱ λεγόμενοι εἰς Ἐφεσον.

1. Ἐπιστ. Μαξιμιανοῦ καὶ τῶν χειροτονησάντων αὐτὸν ἐπισκόπων καὶ τῆς ἐν Κπόλει συνόδου πρὸς τοὺς ἐπισκόπους Παλαιᾶς Ἡπείρου. Mansi V. c. 257.

2. Schwartz I, 1, 7. p. 139—140. Ἐπιστολαὶ μετανόιας τῶν ἐπ. Σαρδικῆς Ἰουλιανοῦ καὶ Τραϊανουπόλεως Πέτρου.

3. Οἱ Πάπαι Κελεστίνος καὶ Εὐστός, εισηγήσει τοῦ λεγάτου Φιλίππου δι' ἐπιστολῶν ἐπήνεσαν τὸν ἐν πᾶσι ζῆλον τοῦ Φιλίππων Φλαυιανοῦ. Schwartz I, 1, 3. p. 142—143.

4. Schwartz I, 1, 3. p. 146—147. ἐπιστ. Ἀκακίου πρὸς Ἀλέξανδρον Ἰε-

μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 433, ἐξεκαθαρίσθη δὲ τὸ θεολογικὸν ἔδαφος διὰ δοθεισῶν ἑκατέρωθεν ἐξηγήσεων ὁ Κύριλλος ἐθύσισε πᾶσαν μνησικακίαν διὰ τὰ ἐν Ἐφέσῳ ὑπὸ τῶν «Ἀνατολικῶν» κατ' αὐτοῦ γενόμενα καὶ εἰς τὸ δογματικὸν ζήτημα ἐδέχθη τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοδοωρήτου διατύπωσιν αὐτοῦ, ἣτις ἀπέδωκεν ἀκριβέστερον καὶ πρὸ πάντων σαφέστερον καὶ τὰς ἰδίας αὐτοῦ τοῦ Κυρίλλου πεποιθήσεις περὶ «Θεοτόκου». Οἱ δ' «Ἀνατολικοὶ» θυσιάσαντες τὸν Νεστόριον προσωπικῶς ἐπέμειναν εἰς τὴν καταδίχην τῶν 12 Κεφαλαίων καὶ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ ἀντιοχειακοῦ τύπου τῆς ὁμολογίας περὶ τῶν δύο φύσεων καὶ τῆς ἐν τῷ ἐνὶ προσώπῳ τοῦ Χριστοῦ ἐνώσεως καὶ συνυπάρξεως αὐτῶν. Αἱ «διαλλαγῆαι» λοιπὸν ἐγένοντο ἐν Ἀνατολῇ καὶ δι' ἀνατολικῶν μόνων παραγόντων ὁ δ' Ἀντιοχείας δὲν «ὑπετάχθη», ὡς λέγουσιν οἱ κατολικοὶ, ἐννοοῦντες ὑποταγὴν εἰς τὴν ἐκ Ρώμης ἀξίωσιν, ἀλλὰ τοῦναντίον ἐπιβαλὼν τὴν ἀντιοχειακὴν διατύπωσιν τῆς ὁμολογίας πίστεως ὡς πρὸς τὸ ἐπίδικον ζήτημα, ἀνεκοίνωσε ταύτην καὶ εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν, ἣτις μὴ ἔχουσα μέχρι τότε σαφῆ περὶ τούτου γνώμην, ὡς ἀπέδειξεν ἡ προσφυγὴ εἰς τὰ θεολογικὰ φῶτα τοῦ Κασσιανοῦ τῆς Μασσαλίας καὶ ἡ ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Κελεστίνου πρὸς τὸν Κύριλλον ἔλλειψις πάσης διατυπώσεως περὶ τοῦ «Θεοτόκου» καὶ ἡ ἐν λευκῷ παραδοχῇ τῆς περὶ τούτου ἐκθέσεως τοῦ Κυρίλλου, ἔπρεπε να γινώσκῃ καὶ αὐτὴ τίς εἶνε ἡ πάτριος διδασκαλία¹. Ἡ ὁμολογία αὕτη ἔργον τῆς ἑλληνικῆς ἀντιοχειακῆς θεολογίας, ἀπετέλεσε μετὰ 15 ἔτη τὴν οὐσίαν καὶ βᾶσιν τοῦ περιλαλήτου «τόμου» ἡ ἐπιστολῆς τοῦ πάπα Λέοντος τοῦ α'. πρὸς τὸν Κρόλεως Φλαυϊανόν, συμπληρωθέντος διὰ τῶν de Incarnatione τοῦ Κασσιανοῦ καὶ τοῦ ἱεροῦ Ἀμβροσίου. Οἱ πατέρες τῆς Δ' ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς Συνόδου, εἰς οὓς οἱ λεγάτοι τοῦ πάπα ἤξιωσαν νὰ ἐπιβάλωσιν ὅλην τὴν ἐπιστολὴν ἐκεῖνην ὡς ὅρον δογματικόν, ἀπέθρονον τοῦτο, προτιμήσαντες τὴν γνησίαν ἑλληνικὴν διατύπωσιν τοῦ δόγματος, οἷα ἐξετέθη ἐν τῇ ὁμολογίᾳ τῶν «διαλλαγῶν» τοῦ 433, φέρουσαν τὸ κῦρος τοῦ σοφοῦ Θεοδοωρήτου καὶ τοῦ μεγάλου Κυρίλλου.

ΑΔΑΜ. Ν. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

ροπόλεως «Καὶ ὁ μὲν ἐν Ρώμῃ ἐπίσκοπος (Εὐστός) μίαν ἐπιστολὴν πρὸς ἡμᾶς ἔγραψεν ὁ δὲ Ἀλεξανδρείας τρεῖς ἢ τέσσαρας». Ὁ Ρωμαϊκὸς φάκελλος τῶν χρόνων τοῦ πάπα Εὐστόου περιέχει καὶ δύο ἐπιστολάς μίαν πρὸς τὸν Κύριλλον, τῶν ἀρχῶν τοῦ αὐγούστου 432, ἐν ἣ ἐκθειάζονται οἱ ἀγῶνες καὶ ἡ νίκη τοῦ Ἀλεξανδρείας, πρὸς ὃν εὐγνωμοσύνην ὁ μείλει πᾶσα ἡ Ἐκκλησία γίνονται δὲ δεκταὶ αἱ περὶ τῶν ἀνατολικῶν πραγμάτων εἰσηγήσεις τοῦ Κυρίλλου, ὡς θεοπέμπτους δι' ἑαυτὸν θεωρεῖ ὁ Εὐστός καὶ ἑτέρα ἀποτεταγμένη πρὸς τὸν αὐτὸν Κύριλλον καὶ περαιτέρω πρὸς πλείονας ἐπισκόπους ἀνωνύμως περὶ δὲ τοῦ Κυρίλλου ὡς περὶ τρίτου προσώπου πραγματευομένη δι' ἑσωτερικοὺς λόγους καὶ ἀντιφάσεις πρὸς αὐτὰ τὰ ἄλλοθεν γνωστὰ πράγματα, αἱ ἐπιστολαὶ αὗται εἶναι ὑποκτοὶ νῦθσεως ἢ καὶ ὅλως ὑποβολιμαῖαι. Ὁ Βαττίφθ θεωρεῖ αὐτὰς γνησίας. Le Siège apost. p. 398—399.

1. Βλ. ἀνωτ. σ. 163.

«Θεολογία τόμ. ΙΑ'